

Колодяжний М. Г. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИННОСТІ

Для злочинності XXI ст. характерна не лише поява і поширення нових форм злочинної діяльності, а й технологізація, інформатизація останньої. З'являються нові способи вчинення злочинів, поєднані з удосконаленням технічного арсеналу сучасних злочинців. Це стосується як України, так й інших держав світу. Загальновідомо, що кіберзлочинці, які, за даними ООН щороку незаконно переводять з банківських рахунків потерпілих мільярди доларів США, застосовують не лише власні здібності й спеціальні знання, а й використовують сучасні комп'ютерні системи та технології, спеціальне програмне забезпечення, новітні гаджети. Наприклад, нині автовикрадачі можуть заволодіти будь-яким чужим автомобілем, незалежно від його вартості, марки, країни виробництва, а також наявності протиугінних систем. Для цього вони використовують спеціальне обладнання (сканери, датчики, ноутбуки тощо), вартість якого може сягати декількох десятків тисяч доларів США. Сучасні шахраї, грабіжники, які посягають на банкомати й банківські термінали, мають новітнє технічне озброєння.

Для успішної протидії злочинності правоохоронні органи повинні мати технічне оснащення, що має бути не гіршим за аналогічне оснащення злочинців, які користуються останніми технічними новинками у сфері інформаційних технологій. Ураховуючи той факт, що нині органи внутрішніх справ перебувають на етапі активного реформування, поступового кадрового оновлення, стає очевидно, що фінансові можливості МВС України й Національної поліції в технічному переоснащенні працівників є обмеженими.

Необхідно зазначити, що прогресивна світова практика протидії злочинності постійно модернізується, а також відбувається технологізація правоохоронної діяльності. Органи поліції (спецслужби) різних держав виділяють чималі кошти на

оновлення технічних засобів стеження й виявлення злочинців, їх затримання, моніторингу руху злочинних доходів тощо.

Певні нормативні, організаційні й методичні рекомендації щодо запровадження нових підходів правоохоронної діяльності здійснюються з боку ООН вже багато десятиліть. Ще у 1985 р. у матеріалах VII Конгресу ООН із запобігання злочинності та поводження з правопорушниками, що відбувся в Італії (м. Мілан), було виділено окремий напрям запобігання злочинності у вигляді стратегії зменшення практичних можливостей вчинення злочинів [1, с. 89–91]. Він передбачав застосування низки заходів технічної профілактики (архітектурне запобігання злочинності шляхом розроблення специфічних проектів будівель; монтаж броньованих дверей у квартирах громадян й офісах компаній; встановлення решіток на вікнах приміщень перших поверхів; використання протиугінних систем в автомобілях).

Рекомендації зазначеного Конгресу ООН є досі актуальними для правозастосовної практики України. До того ж, ООН було прийнято ще низку спеціальних програм і проектів, що в обов'язково мають упроваджуватись у нашій державі з метою посилення профілактики злочинності, яка протягом 2014–2017 рр. тяжіє до збільшення найбільш суспільно небезпечних її проявів (убивств, розбоїв, грабежів, крадіжок, військових злочинів тощо).

Серед новітніх проектів ООН, що використовують для удосконалення правоохоронної діяльності, є Програма підвищення безпеки у містах ООН-Хабітат (програма «Безпечне місто»). Її запровадження відбулось у 1996 р. на прохання мерів багатьох африканських міст, які намагались приборкати поширення насильства й злочинності в урбанізованому середовищі. Станом на 2017 р. ця програма діє у 77 містах 24 країн світу. ООН особливу увагу приділяє вирішенню різних проблем сучасних мегаполісів, охоплюючи питання протидії злочинності й гарантування безпеки громадян, оскільки у світі понад 1 млрд людей мешкає у трущобах, а більша частина з них молодші 25-ти років [2]. Ця частина населення планети є своєрідним маргіналізованим прошарком, тобто потенційними злочинцями. Тому для недопущення погіршення криміногенної ситуації у багатьох слаборозвинених країнах, до яких належить й Україна, необхідним є впровадження сучасних кримінологічних

заходів запобігання злочинності. Вони також пов'язані з технологізацією й інформатизацією правоохоронної діяльності.

Основними напрямками Програми ООН-Хабітат є: оцінка рівня криміногенності у місті; розроблення міської стратегії із запобігання злочинності; прийняття на підставі такої стратегії спеціального плану профілактики злочинності; широке використання сил громадськості у справі протидії злочинності. Додатковими складовими цієї програми є: допомога в управлінні справами місцевої громади; планування у вирішенні житлових й господарських проблем місцевого населення; згуртування міщан тощо [3].

Нині партнерами програми ООН-Хабітат є декілька десятків міст різних держав світу: Лондон, Брюссель, Амстердам, Копенгаген, Відень, Дубаї. Програма «Безпечне місто» разом з проектом ООН «Об'єднані розумні міста» упроваджуються й у низці міст пострадянського простору: Москва, Вологда, Ставрополь, Актау, Горіс, Душанбе [4, с. 9].

В Україні партнером зазначених програм ООН є м. Вінниця. Для упровадження вказаних проектів Вінницькою міською радою відповідним рішенням від 27 лютого 2015 р.

№ 2050 було затверджено програму «Безпечне місто–2015». Її основними напрямками є: здійснення відєспостереження за громадськими місцями й важливими об'єктами; встановлення технічних засобів для гарантування безпеки громадян (датчики сповіщення, системи розпізнавання облич і номерних знаків автотранспорту, кнопки виклику поліції, системи зв'язку з диспетчером у ліфтах); створення диспетчерського центру з сучасним обладнанням та програмним забезпеченням, призначеного для оперативного прийняття управлінських рішень, контролю, моніторингу, оброблення, аналізу небезпечних й надзвичайних ситуацій та інших функцій; упровадження системи оповіщення місцевого населення для їх інформування про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій або вчинення резонансних злочинів [5]. Майже усі заходи в межах програм профілактики злочинності «Безпечне місто» мають технічний характер.

Подібні програми прийнято й у низці інших міст України: Чернігові, Житомирі, Маріуполі, Броварах. У Харкові затверджено програму «Безпечне місто Харків», що розрахована на 2016–2020 роки. Враховуючи, що Харків фактично межує із

зоною проведення антитерористичної операції та беручи до уваги той факт, що з 1,7 млн внутрішньо переміщених осіб у Харківській області проживає майже 200 тис., Харків став одним із найбільш криміногенних міст України. З огляду на це, у межах виконання програми «Безпечне місто Харків» заплановано встановити майже 700 камер відеоспостереження у найбільш людних, криміногенних громадських місцях (площах, парках, скверах, на перехресті доріг, біля навчальних закладів, правоохоронних органів, органів державної влади і місцевого самоврядування).

Таким чином, сучасні технології та стратегія зменшення можливостей учинення злочинів мають значний кримінологічний потенціал. В Україні їх потрібно використовувати з метою обмеження злочинності, захисту конституційних прав громадян.

Список використаних джерел

1. Конгрессы ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию : сб. материалов : в 3 кн. / Нац. акад. правовых наук Украины ; НИИ изуч. пробл. преступности им. акад. В. В. Сташиса ; кол. сост. : В. В. Голина, М. Г. Колодяжный ; под общ. ред. В. В. Голины. – Київ : Право Украины ; Харків : Право, 2013. – Кн. 2. – 184 с.

2. Обращение Директора-исполнителя ООН-Хабитат по случаю празднования Всемирного дня Хабитат (1 окт. 2007 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mirror.unhabitat.org/downloads/docs/5234_98656_WHD%202007%20EDletter%20R.pdf. – Загл. с экрана.

3. Safer Cities Programme [Electronic resource]. – Access mode: <https://unhabitat.org/urban-initiatives/initiatives-programmes/safer-cities/>. – Title from the screen.

4. United Smart Cities: towards UNECE-approved smart cities indicators / United Nations Economic Commission for Europe. – Lisbon, 2015. – 18 p.

5. Вінницька міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vmr.gov.ua/default.aspx>. – Назва з екрана.